

Ірина Цимбалюк – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Східноєвропейською національного університету імені Лесі Українки, e-mail: tymbaliuk_i@ukr.net;
Лілія Риковська – здобувач, науковий співробітник кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк, lilia.rykovska@gmail.com

Теоретичний аналіз сутності та складників дефініції «аграрна сфера»

Мета статті – визначення сутності та структури аграрної сфери, узагальнення термінів «аграрна сфера» й «аграрний сектор» та розкриття взаємозв'язку аграрної сфери з іншими пов'язаними категоріями.

Визначено роль аграрної сфери як складової частини національної економіки. Розкрито сутність поняття «аграрна сфера» та проведено теоретичний аналіз інших пов'язаних аграрних категорій: «аграрний сектор», «агропромисловий комплекс» і «сільське господарство». Проаналізовано співвідношення понять «аграрний сектор» та «аграрна сфера», визначено відмінності між ними.

Подано авторське бачення дефініції «аграрна сфера» й наведено основні її складники, згруповані за критеріями бачення концептуально-теоретичних основ державного регулювання розвитку аграрної сфери.

Досліджено особливості розвитку аграрної сфери України, указано наявні диспропорції в її структурі, окреслено перспективи подальших змін. Наведено визначення структури аграрної сфери за різними підходами. Обґрунтовано необхідність відродження великих спеціалізованих сільськогосподарських підприємств і поглиблення агропромислової інтеграції.

Визначено роль державного регулювання аграрної сфери в забезпеченні її розвитку. Наведено принципи державного регулювання та окреслено напрями його реалізації задля забезпечення розвитку аграрної сфери.

Ключові слова: аграрна сфера, аграрний сектор, сільське господарство, структура аграрної сфери, державна аграрна політика, державне регулювання аграрної сфери.

Постановка наукової проблеми та її значення. Упродовж розвитку світової економіки аграрна сфера відігравала роль системоутворювального фактора економічного розвитку. На сучасному етапі постіндустріальної економічної устрій не витісняє аграрну сферу загалом, а створює передумови якісно нового напрямку її розвитку, у якому ключову роль відіграють конкурентна та інноваційна складові частини.

В економіці України аграрна сфера залишається винятково важливою ланкою, що визначає ефективність функціонування господарства країни та її регіонів, рівень добробуту людей і продовольчу безпеку держави. Проте застосування поняття «аграрна сфера» вимагає більш чіткого розуміння його сутності, що сприятиме формуванню загального уявлення про можливості активізації розвитку цієї сфери, посилення її ролі в розвитку національної економіки та економіки окремих регіонів країни.

Аналіз досліджень із цієї проблеми. Серед вітчизняних науковців можливості аграрного ринку України досліджували І. Гришова, С. Кваша, Н. Климаш, В. Курило, П. Саблук, Н. Солов'єв, І. Сурай, І. Якушева та ін. Отримані результати дають підставу сформулювати нове бачення аграрної сфери, її місце в євроінтеграційній перспективі. Водночас у науковій літературі існують різні підходи до трактування аграрної сфери й визначення її складників. При цьому терміни «сільське господарство» та «агропромисловий комплекс», «аграрний сектор» часто використовують як тотожні. Відсутність єдності в наукових поглядах стосовно дефініції «аграрна сфера» вимагає більш детального розгляду її сутності. Це сприятиме формуванню загального уявлення про можливості активізації розвитку цієї сфери, посилення її ролі в розвитку національної економіки та економіки окремих регіонів країни.

Мета й завдання статті – визначення сутності та структури аграрної сфери, узагальнення термінів «аграрна сфера» й «аграрний сектор» та розкриття взаємозв'язку аграрної сфери з іншими пов'язаними категоріями.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Аграрна сфера – одна з основних складових частин національної економіки. Її частка у зведеному бюджеті України складає близько 8–9 %. Вона сприяє розвитку інших галузей, які поставляють засоби виробництва

та споживають продукцію сільського господарства як сировину, а також надають транспортні, торговельні й інші послуги [1]. Значимість аграрної сфери для національної економіки підкреслюється ще й тим, що вона займає друге місце в товарній структурі експорту.

Розкриваючи сутність поняття «аграрна сфера», варто зазначити, що існують різні підходи до його визначення. Зокрема, простежено змішування понять «аграрний сектор», «аграрна сфера», «агропромисловий комплекс» і «сільське господарство», що призводить до неточного та неоднозначного розуміння досліджуваних категорій, водночас викликає науково-теоретичне питання щодо їх співвідношення. Дослідження низки праць, а також законодавчих актів дає можливість стверджувати, що наведені поняття не є тотожними. Зокрема, акцентуючи увагу на понятті «сільське господарство», потрібно зазначити, що його визначення традиційно усталене. Сільське господарство являє собою одну з головних галузей матеріального виробництва об'єднуючи вирощування сільськогосподарських культур і розведення сільськогосподарських тварин із метою одержання продовольства й сировини для промисловості [2, с. 59].

Аграрний сектор є поняттям ширшим, висновок про що можна зробити, аналізуючи трактування, наведене в Законі України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року». Визначаючи засади державної аграрної політики, Закон до аграрного сектору економіки відносить сільське й рибне господарство, харчову промисловість і перероблення сільськогосподарських продуктів, а також аграрну науку та освіту, соціальну сферу села, їхнє матеріально-технічне й фінансове забезпечення [3].

Термін «аграрний сектор» розглядає в дисертаційному дослідженні І. Г. Сурай, трактуючи його в широкому та вузькому сенсі. У широкому розумінні аграрний сектор економіки охоплює всі підприємства України незалежно від форми власності й організаційно-правової форми, що виробляють сільськогосподарську продукцію та продукти її первинної переробки й пов'язані з ними обслуговуючі підприємства, а також організації (установи), що здійснюють розробку та реалізацію державної аграрної політики. У вузькому розумінні, аграрний сектор прирівнюється вченим до агропромислового комплексу й розглядається як сектор економіки, що охоплює всі підприємства, які виробляють сільськогосподарську продукцію, здійснюють її первинну переробку та обслуговують зазначені процеси [4, с. 263]. На нашу думку, згідно з таким підходом, відбувається підміна понять, тому варто чітко розмежовувати «аграрний сектор» від «агропромислового комплексу», указавши на співвідношення між ними, визначивши спільні й відмінні їхні складники.

Погоджуємося з українським дослідником В. І. Курилом, який у детальному аналізі аграрних дефініцій висловив необхідність розмежування схожих, проте не тотожних понять «агропромисловий комплекс», «аграрна сфера», «сільське господарство» й «аграрний сектор», аргументуючи це тим, що в радянській командно-адміністративній системі народне господарство країни умовно поділялося на «комплекси» (паливно-енергетичний, промисловий, агропромисловий, соціальний, будівельний, транспортний, оборонний тощо), звідки законодавство незалежної України й успадкувало такий поділ [5].

Синтезуючи тлумачення термінів «сфера» та «сектор», на наш погляд, доречно запропонувати їх співвідношення як цілого й часткового, оскільки за змістовим навантаженням поняття «сфера» ширше за «сектор». Накладаючи на ці терміни інші, можна дійти висновку про таке:

– аграрний сектор економіки України як вужче поняття можна визначити як сектор економіки держави, що охоплює всі суб'єкти господарської діяльності, незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, які виробляють сільськогосподарську продукцію й продукти її первинної переробки та пов'язані з ними обслуговуючі підприємства, а також організації, що здійснюють розробку й реалізацію державної аграрної політики;

– аграрну сферу як ширше поняття можна визначити як аграрний сектор економіки держави у взаємозв'язку із соціальною інфраструктурою сільської місцевості. Відмінність полягає в тому, що аграрний сектор у «чистому вигляді» як виробнича складова частина економіки не включає в себе соціальну інфраструктуру. Уважаємо, що поняття «аграрна сфера» є всеохоплюючим для сільської місцевості та включає всі процеси людської життєдіяльності в сільській місцевості: як аграрно-виробничу, так і соціальну в усій широті її прояву.

Соціальна інфраструктура як визначальний складник аграрної сфери є сукупністю об'єктів, що належать сфері обслуговування сільського населення (житлове, комунальне господарство, транспорт, зв'язок, торгівля, громадське харчування, побутове обслуговування, охорона здоров'я, соціальне забезпечення обслуговування, освіта, культура, мистецтво й спорт), функціонування яких спрямоване на задоволення його потреб, оскільки забезпечує оптимальні умови для раціональної діяльності, передусім самої людини.

Узагальнюючи проведений теоретичний аналіз, категоріальний апарат розвитку аграрної сфери можна систематизувати від більш вузької дефініції «сільське господарство», що являє собою сукупність підприємств, спеціалізованих на виробництві продукції тваринництва й рослинництва, до найбільш широкої, котрою є «аграрна сфера» (рис. 1).

Рис. 1. Місце аграрної сфери серед інших аграрних категорій

*Розроблено автором на основі [2; 4; 5].

Із рис. 1 очевидно: аграрна сфера, на нашу думку, займає центральне місце серед інших аграрних категорій. При цьому аграрна сфера в авторському розумінні об'єднує сільськогосподарське виробництво, підприємства первинної переробки його продуктів і пов'язаних із ними обслуговуючих підприємств, забезпечення реалізації аграрної продукції та функціонування соціальної інфраструктури, а також систему державного впливу в рамках аграрної політики на міжнародному, національному й регіональному рівнях. Цей підхід охоплює основні складники, згруповані за критеріями бачення концептуально-теоретичних основ державного регулювання розвитку аграрної сфери. Серед них потрібно виділити: 1) сукупність підприємств і організацій у сфері аграрного виробництва (сільськогосподарські підприємства, колективні сільськогосподарські підприємства кооперативного та корпоративного типу, селянські (фермерські) господарства, приватні сільськогосподарські підприємства); 2) процес реалізації аграрної продукції, що забезпечує її надходження в господарський оборот з оплатою за існуючими цінами або бартерну передачу сільськогосподарської продукції контрагентам, а також фінансові операції з цінними паперами аграрних підприємств; 3) функціонування соціальної інфраструктури сільських територій, від розвитку якої залежить рівень життя й соціального забезпечення сільського населення, умови для формування та відтворення трудового потенціалу сільського населення тощо; 4) кваліфіковані органи влади й управління – це центральні органи виконавчої влади, зокрема Міністерство аграрної політики та продовольства України й інші міністерства

та відомства у сфері зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів сільського господарства, а також місцеві органи виконавчої влади; 5) спеціалізовані програми реформування й розвитку аграрного сектору України, затверджені органами державної влади тощо.

Отже, поняття «аграрна сфера» об'єднує пов'язані між собою структури: «сільське господарство», «агропромисловий комплекс» та «аграрний сектор». Саме тому для успішного розвитку аграрної сфери найбільше значення мають технічний прогрес, розвиток підприємництва, динамічність факторів сільськогосподарського розвитку, загальний економічний ріст, політичне сприяння.

Досліджуючи розвиток аграрної сфери України, варто зазначити, що, як і для інших постсоціалістичних країн, її трансформація супроводжувалася гострими кризовими явищами. Зміна форм власності, руйнування колгоспно-радгоспної системи, лібералізація цінової політики з доведенням інфляції до фази «шокової терапії» мали для розвитку аграрної сфери України руйнівні наслідки. Так, до 1999 р. обсяг виробництва валової продукції знизився у всіх категоріях господарств удвічі, а в сільськогосподарських підприємствах – у 3,5 раза. Замість того, щоб акцентувати увагу на еволюційному розвитку й удосконаленні пропорційності та масштабної збалансованості вітчизняного аграрного виробництва, яке функціонувало на той час у формі колгоспно-радгоспної системи, воно розглядалося тільки в альтернативних варіантах. Замість формування багатокладного аграрного сектору, удосконалення чинних колективних форм державної аграрної політики, що була реалізована, призвела до руйнування існуючих суб'єктів виробничої сфери [6, с. 14–15].

Негативні процеси трансформаційної економіки призвели також до істотних змін у галузевій структурі аграрної сфери, про що свідчить деформована галузева структура 2000–2012 рр., зокрема питома вага продукції тваринництва в загальному обсязі виробництва валової продукції сільського господарства коливалася в межах 7,2–17,0 % [7].

Аграрна структура охоплює найдавнішу базову галузь матеріального виробництва; одну з головних сфер діяльності населення; постачання продовольства й сільськогосподарської сировини, а також спосіб життя для значної частини населення; особливості сільськогосподарського виробництва, що формують специфіку аграрних відносин. Визначення структури аграрної сфери за різними підходами представлено на рис. 2.

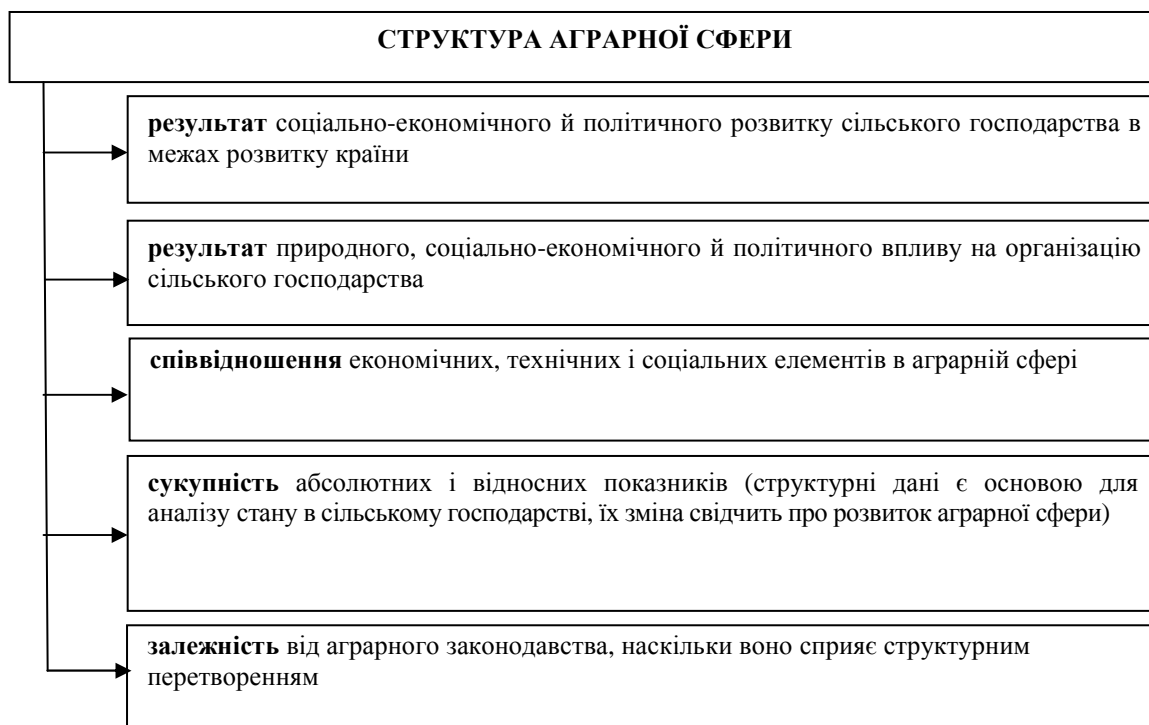

Рис. 2. Прояв сутності структури аграрної сфери

* Розроблено автором.

Поглиблення інтеграції у світовий економічний простір, яке відбувається останніми роками, буде лише посилювати процеси розвитку товарної спеціалізації експорту [8] та подальшу структурну деформацію внутрішнього сільськогосподарського виробництва в бік пріоритету рослинництва. Фактично це спричинить вирощування однієї й тієї самої культури без дотримання сівозміни. Такі обставини не сприятимуть розв'язанню низки проблем агровиробництва, зокрема в частині забезпечення зайнятості сільського населення та припинення його відтоку із сільських територій.

Без усунення галузевих деформацій побудувати раціональну виробничу систему ведення сільського господарства, забезпечити продовольчу безпеку країни й сформувати збалансований ринок неможливо. Успішного розвитку й функціонування аграрної сфери можливо досягти за умови відродження великих спеціалізованих сільськогосподарських підприємств із поступовим їх переходом до моделі розвитку інтенсивного типу з подальшим поглибленням агропромислової інтеграції. Фермерські господарства й господарства населення повинні лише доповнювати процеси формування внутрішньої пропозиції продовольства.

Вищесказане потребує критичного перегляду аграрної політики держави, яка на сьогодні не виконує свого цільового призначення. Значним бар'єром при цьому є недосконалість нормативно-правових актів щодо аграрної політики держави. Особливістю функціонування організаційно-правового механізму підтримки розвитку аграрної сфери є те, що, з одного боку, відсутнє в повному обсязі фінансове забезпечення законів, що приймаються, а з іншого – невиконання вже прийнятих законів та інших нормативно-правових актів, тобто низька виконавча дисципліна в державних органах влади. Звідси випливає необхідність застосування нових підходів щодо розробки аграрної політики й державного регулювання аграрної сфери в напрямі її реалізації.

Державне регулювання аграрної сфери – це складний механізм законодавчого, економічного, організаційного, адміністративного та соціального впливу на відносини в аграрному секторі.

Досягти підвищення ефективності розвитку аграрної сфери можливо, здійснюючи державне регулювання, засноване на принципах [9]:

- удосконалення виробничого потенціалу аграріїв;
- захисту економічних інтересів аграрних виробників;
- забезпечення сталого розвитку сільських територій;
- гнучкості, прозорості й передбачуваності аграрної політики.

Одним зі способів державного регулювання аграрної сфери є фінансування розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. Розвиток соціальної інфраструктури сільських територій – одна з найважливіших проблем реформування економічних відносин в аграрному секторі України. Провідну роль у формуванні, утриманні та розвитку соціальної інфраструктури відведено місцевим бюджетам, що формуються, насамперед, за рахунок місцевих податків і зборів [10]. У цьому контексті особливої ваги набуває посилення ролі місцевих податків та зборів у доходах місцевих бюджетів і визначення способів підвищення ефективності перерозподілу загальнодержавних податків [11].

Зважаючи на останні економічні й політичні події в Україні, важливо на державному рівні створити умови ефективного розвитку аграрної сфери задля зменшення впливу дестабілізаційних чинників функціонування сільськогосподарського виробництва, структурного реформування всієї агропромислової системи. Забезпечуючи оптимальний баланс між державним утручанням й економічною свободою суб'єктів аграрного бізнесу, на нашу думку, вдасться нейтралізувати структурні перекоси, монополізацію, диктат цін та тіньові аспекти діяльності в аграрній сфері.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Аграрна сфера об'єднує сільськогосподарське виробництво, підприємства первинної переробки продукції сільського господарства, обслуговуючі сільськогосподарське виробництво підприємств, забезпечення реалізації аграрної продукції й функціонування соціальної інфраструктури, а також систему державного впливу в рамках аграрної політики на міжнародному, національному й регіональному рівнях. У розвитку аграрної сфери найбільше значення мають технічний прогрес, розвиток підприємництва, динамічність факторів сільськогосподарського розвитку, загальний економічний ріст, політичне сприяння. Подальший розвиток аграрної сфери повинен ґрунтуватися на відродженні великих спеціалізованих сільськогосподарських підприємств із подальшим поглибленням агропромислової інтеграції. Потрібно переглянути й сформувати таку правову базу, яка б захищала інтереси сільськогосподарських виробників; створити умови ефективного розвитку аграрного сектору; зменшити вплив дестабілізаційних чинників на функціонування

сільськогосподарського виробництва. Нейтралізувати структурну диспропорцію, монополізацію, диктат цін та тіньові аспекти діяльності в аграрній сфері можна, забезпечивши оптимальний баланс між державним утручанням та економічною свободою суб'єктів аграрного бізнесу. Перспективами подальшого дослідження є визначення регіональних аспектів розвитку агросфери.

Джерела та література

1. Климаш Н. І. Стан та особливості розвитку аграрного сектора економіки в сучасних умовах / Н. І. Климаш, С. Г. Бляшук // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2014. – Вип. 1. – С. 71–79. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/18097/1/Agrarniy.pdf> (дата звернення: 17.10.2017).
2. Экономический словарь агропромышленного комплекса / сост. А. В. Крисальный ; под ред. чл.-кор. ВАСХНИЛ, д-ра экон. наук А. А. Сторожука. – Киев : Урожай, 1986. – 336 с.
3. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року : Закон України від 18 жовт. 2005 р. № 2982-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2982-15> (дата звернення: 17.10.2017).
4. Сурай І. Г. Державне управління аграрним сектором економіки України: функціонально-структурний аспект : дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 Нац. акад. держ. упр. при Президентові України / І. Г. Сурай. – Київ, 2005. – 280 с.
5. Курило В. І. Про зміст та співвідношення деяких аграрних дефініцій / В. І. Курило // Економіка АПК. – 2014. – № 2. – С. 87–92. – 160 с.
6. Гришова І. Ю. Трансформація галузевої структури підприємств аграрної економіки України / І. Ю. Гришова // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Вип. 2 (11). – Полтава, 2015. – С. 14–18.
7. Соловьев Н. Ф. Динамика воспроизводственного процесса в аграрном секторе экономики Украины в контексте рыночных трансформаций / Н. Ф. Соловьев // Вісник ХНАУ. – 2008. – № 7. – С. 35–46.
8. Павліха Н. Транскордонне співробітництво і міжрегіональна інтеграція як чинники сталого просторового розвитку регіону / Н. Павліха, І. Скороход // Економічні науки. – Серія «Регіональна економіка» : зб. наук. праць / Луцький національний технічний університет. – Луцьк, 2008. – Т. 5, № 17. – С. 79–90.
9. Якушева І. Є. Державне регулювання розвитку аграрного сектору / І. Є. Якушева // Економіка та управління національним господарством. – 2014. – № 4 (28). – С. 59–61.
10. Рябоконт В. П. Розвиток соціальної інфраструктури сільських територій / В. П. Рябоконт, Л. А. Парок // Економіка АПК. – 2016. – № 4. – С. 56–65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_4_11 (дата звернення: 17.10.2017).
11. Цимбалюк І. О. Роль податків у забезпеченні фінансової автономії органів місцевого самоврядування / І. О. Цимбалюк, Б. В. Підцерковний // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки : зб. наук. праць. – Запоріжжя, 2014. – № 2. – С. 179–187.

References

1. Klymash N. I., Bliashuk S. H. (2014) Stan ta osoblyvosti rozvytku ahrarnoho sektora ekonomiky v suchasnykh umovakh [Status and peculiarities of the agrarian sector development in the modern conditions]. – Visnyk ahrarnoi nauky Prychornomoria. Vol. 1, 71–79. Retrieved from: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/18097/1/Agrarniy.pdf> [in Ukrainian].
2. Krysalnyi A. V., Storozhuk A. A. (1986) Ekonomycheskyi slovar ahpromyshlennoho kompleksa [The economic dictionary of agroindustrial complex]. Kyiv, Urozhai. 336 p. [in Russian].
3. Pro osnovni zasady derzhavnoi ahrarnoi polityky na period do 2015 roku: Zakon Ukrainy vid 18.10.2005. [On the Basic Principles of the State Agrarian Policy for the Period until 2015: The Law of Ukraine of October 18, 2005] № 2982-IV. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2982-15> [in Ukrainian].
4. Surai I. H. (2005) Derzhavne upravlinnia ahrarnym sektorom ekonomiky Ukrainy: funktsionalno-strukturnyi aspekt [State administration of agrarian sector of Ukraine's economy: functional and structural aspect]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
5. Kurylo V. I. (2014) Pro zmist ta spivvidnoshennia deiakykh ahrarnykh defynitsii [About content and correlation of some agrarian definitions. Economy of agroindustrial complex]. Ekonomika APK. Vol. 2. 87–92. [in Ukrainian].
6. Hryshova, I. Yu. (2015). Transformatsiya haluzevoyi struktury pidpryyemstv ahrarnoyi ekonomiky Ukrayiny [Transformation of the sectoral structure of enterprises of the agrarian economy of Ukraine]. Naukovi pratsi Poltavskoyi derzhavnoyi ahrarnoyi akademiyi, 2 (11), 14–18 [in Ukrainian].
7. Solovev N. F. (2008) Dynamyka vosproyzvodstvennoho protsessa v ahrarnom sektore ekonomiky Ukrainy v kontekste rynochnykh transformatsii [Dynamics of the reproduction process in the agrarian sector of the Ukrainian economy in the context of market transformations]. Visnyk KhNAU. Vol 7. 35–46 [in Ukrainian].
8. Pavlikha N., Skorokhod I. (2008) Transkordonne spivrobitnytstvo i mizhrehionalna intehtratsiia yak chynnyky staloho prostorovoho rozvytku rehionu [Cross-border cooperation and interregional integration as factors of sustainable spatial development of the region]. Ekonomichni nauky. Seriiia «Rehionalna ekonomika». Zbirnyk naukovykh prats. Lutsk. Vol. 4 (28). 59–61 [in Ukrainian].

9. Yakusheva I. Ie. (2014) Derzhavne rehuliuвання rozvytku ahrarnoho sektoru [State regulation of the agrarian sector development]. *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom*. Vol. 4 (28). 59–61. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_4_11 [in Ukrainian].
10. Riabokon V. P., Rarok L. A. (2016) Rozvytok sotsialnoi infrastruktury silskykh terytorii [Development of social infrastructure of rural territories]. *Ekonomika APK*. Vol. 4. 56-65. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2016_4_11 [in Ukrainian].
11. Tsymbaliuk I. O., Pidserkovnyi B. V. (2014) Rol podatkov u zabezpecheni finansovoi avtonomii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia [Role of taxes in secured financial autonomy of local self-government bodies]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky: zbirnyk naukovykh prats. Zaporizhzhia*, Vol. 2. 179–187 [in Ukrainian].

Ирина Цимбалюк, Лилия Рыковская. Теоретический анализ сущности и составляющих дефиниции «аграрная сфера». Цель статьи – определение сущности и структуры аграрной сферы, обобщение терминов «аграрная сфера» и «аграрный сектор», а также раскрытие взаимосвязи аграрной сферы с другими связанными категориями.

В статье определяется роль аграрной сферы как составляющей национальной экономики. Раскрывается сущность понятия «аграрная сфера» и проводится теоретический анализ других связанных аграрных категорий: «аграрный сектор», «агропромышленный комплекс» и «сельское хозяйство». Анализируется соотношение понятий «аграрный сектор» и «аграрная сфера», определяются различия между ними.

Представлено авторское видение дефиниции «аграрная сфера» и приведены основные ее составляющие, сгруппированные по критериям видения концептуально-теоретических основ государственного регулирования развития аграрной сферы.

Исследуются особенности развития аграрной сферы Украины, указанные имеющиеся диспропорции в ее структуре, обозначены перспективы дальнейших изменений. Наводятся определения структуры аграрной сферы по разным подходам. Обоснована необходимость возрождения крупных специализированных сельскохозяйственных предприятий и углубления агропромышленной интеграции.

Определяется роль государственного регулирования аграрной сферы в обеспечении ее развития. Приводятся принципы государственного регулирования и намечаются направления его осуществления для обеспечения развития аграрной сферы.

Ключевые слова: аграрная сфера, аграрный сектор, сельское хозяйство, структура аграрной сферы, государственная аграрная политика, государственное регулирование аграрной сферы.

Iryna Tsymbaliuk, Liliia Rykovska. Theoretical Analysis of the Essence and Constituent Definitions of «Agrarian Sphere». The purpose of the article is to determine the essence and structure of the agrarian sphere, to generalize the terms «agrarian sphere» and «agricultural sector» and to reveal the relationship of the agrarian sphere with other related categories.

The article defines the role of the agrarian sphere as a component of the national economy. The essence of the concept «agrarian sphere» is revealed and the theoretical analysis of other related agrarian categories: «agrarian sector», «agro-industrial complex» and «agriculture» are carried out. The analysis of the correlation of the concepts «agrarian sector» and «agrarian sphere», the differences between them are determined.

The author's vision for the definition of «agrarian sphere» is given. The basic components of it are grouped according to the criteria of the conceptual and theoretical foundations of state regulation of the agrarian sphere development.

The peculiarities of the development of the agrarian sphere of Ukraine, the existing imbalances in its structure are outlined, prospects for further changes are outlined. The definitions of the structure of the agrarian sphere according to different approaches are given. The necessity of revitalization of large specialized agricultural enterprises and deepening of agroindustrial integration have been substantiated.

The role of state regulation of the development in agrarian sphere is determined. The principles of state regulation are outlined and the directions of its implementation are outlined in order to ensure the development of the agrarian sphere.

Key words: agrarian sphere, agrarian sector, agriculture, structure of agrarian sphere, state agrarian policy, state regulation of agrarian sphere.

Стаття надійшла до редакції 07.11.2017 р.